

ئيسماعيل تاهر جانگير

پرتوالت بريتخت
مہ کسیم گورگی
ميا نينجاھو
مردريکو گارسيا لورکا
سيلفيا بلات
هوشينمينه
پاپو نيرووا
گريستين حمامه
شاه محمد شاهلو
پوشکين
تاج محمد
تازم حکمت
سکسندر
پيرميتوف
تالتر راجيو

شنا کارين

هدلبه سنا

جيهانی

چال بو
گوستا فو دو
دانيا

شاکارین ھہ لبہ ستا جیھانی

حكومهتا ههڕێما كوردستانی
وهزارهتا رهوشهنبیری و لاوان
رێقه بهریا گشتی یا راگههاندن و چاپ و بهلافكرنی
رێقه بهریا چاپ و بهلافكرنی - دهۆك

- ❖ نافئێ پهرتووکی: شاکارین ههلبهستا جیهانی
- ❖ نفیسەر: ئیسماعیل تاهر جانگیر
- ❖ بابەت: ههلبهست
- ❖ دیزایننا نافه رۆکی: کاوه صبری نێروهی
- ❖ دیزایننا بهرگ: گوهدار صلاح الدین
- ❖ قهواره: ۱۵ × ۲۱
- ❖ ژمارا لاپهراڤه: ۹۶
- ❖ زنجیره: ۶۵
- ❖ تیراژ: ۵۰۰
- ❖ نرخ: ۲۰۰۰
- ❖ چاپا ئێکی
- ❖ هژمارا سپاردنی: ۲۱۱۳ یا سالا ۲۰۱۳
- ❖ چاپخانا پارێزگهها دهۆکی - دهۆك - كوردستان

© مافین چاپی دپاراستینه بۆ رێقه بهریا مه و خودانی پهرتووکی

شاكارين هه لبه ستا جيهانى

كورد يكرن

نيسماعيل تاهر جانگير

دياري بو

شەيداين ھەنبەستى ل ھەر جھەكى ھەبن

نافه روك

- ۹ ..... دەر ازىنىك
- ۱۱ ..... يە يىقە كا فەن
- ۱۳ ..... ھەلبە ستىقانى ئە لمانى برتولت بريخت
- ۲۱ ..... ھەلبە ستىقانى رووسى ميخائىل ليرمنتوف
- ۲۵ ..... ھەلبە ستىقانا دانىماركى كىرستىن ھامان
- ۳۰ ..... ھەلبە ستىقانى سپانى فردريكو گارسيا لوركا
- ۳۵ ..... ھەلبە ستىقانا ئە مريكى سيلفيا پلات
- ۳۸ ..... ھەلبە ستىقانى رووسى ئە لكسە ندىر پۇشكىن
- ۴۳ ..... ھەلبە ستىقانا ئىسرائىلى داليا رافىكو فيچ
- ۴۵ ..... ھەلبە ستىقانى تورك نازم حكەت
- ۴۸ ..... ھەلبە ستىقانى فرەنسى فيكتور ھوگو
- ۵۰ ..... ھەلبە ستىقانى فييتامى ھوتشيمىنە
- ۵۵ ..... ھەلبە ستىقانى رووسى مەكسىم گورگى
- ۵۷ ..... ھەلبە ستىقانى ئىرانى ئە حمەد شاملو
- ۶۰ ..... ھەلبە ستىقانى ئە ژەنتىنى خورخى لويس بورخيس
- ۶۶ ..... ھەلبە ستىقانى ئىرانى سوھراب سپەھرى
- ۶۹ ..... ھەلبە ستىقانى فرەنسى ئارتەر رامبو
- ۷۲ ..... ھەلبە ستىقانى فرەنسى چارل بودلير
- ۷۴ ..... ھەلبە ستىقانى چىلى پابلو نېرودا
- ۸۰ ..... ھەلبە ستىقانى ھىندىستانى تاغور
- ۸۴ ..... ھەلبە ستىقانى سپانى گوستافو ئودولفو
- ۸۷ ..... ھەلبە ستىقانا ئە مريكى مايا ئە نجلوو
- ۸۹ ..... سوپاسى
- ۹۱ ..... نقيسەر د چەند دىرەكان دا

دەرازیڤك

هەلبەست بوونە وەرەكە ب شاپەرین خو بەرز و بلند دفریت، ھزرین جوان دئینیت، راستییان زیندی دەئلیت و شاشییان نیشان دکەت، خودیکا راستیی و قەگوھیزا سەردەمی خویە، سالنامەکا رندە ب شیوازەکی جودا ژ سالنامان، ب رەنگین نەھینە دیتن روودانان بەرچاڤ دکەت، خودانین وان ژى مەزنتین دیروکقەگین، سەرھاتی بیژن، خودان ناڤین زیندی و نەمرن، د دیروکی دا نافدارن، ھزرقانن، پەیفان ب زمان دئین و لاقژان ژ کووراتیا دلان دەردئینن.

شاکارین وان ئالایین بەرزن، چیاپین خودان سەنگن، بەرھەمین ھەر و ھەرینە، ئەزەلینە، لەو دناڤ پیلین روودانین روژانە و گرژی یا ھزران و ھاتن و بۆرینا روژان دا، دناڤا ھزارەھا روودانان، ھزارەھا سەرھاتیان، ناڤین مەزن دا، ژ ھەمووان پتر ب ھیز و خورستی خو رادگرن، ناڤەرۆکا وان، پەیفین وان راست ژ دەقان قەستا گوھان دکەن و خو تیدا سەنگەپی دکەن، مەزنتین کارتیکەرن، ریزکین وانین زیزین دەست بۆ دەستی د پاریزن و دگەل باپین سپیدەبیان دووبارە دکەن، ئەو گیانی گیانینە، بزویئەری ھاندان و پێشقەچۆنی نە و شادکەرین دل و جان و ھەستین نازکن.

په يقه كا فھر

ئەق ھەلبەستىن دناق دەستىن وھدا كۆمەكا شاكارىن جىھانى يىن ناقدارن، ژ مېژە وەرە، ھندەك بەرى سىھ سالان و ھندەك ھىرقەتر دگەل من دژىن، ھندەك ل سەر بەرپەرېن رۆژنامە و كۆفاران دناقا كاغەزىن مندا ھاتىنە پاراستن و ھندەكان ژى خو دناق زكى پرتووكان قەشارتېوو، ھندەك ژى ب ئاسانتىن رى د سايت و مالپەرېن ئەلكىتروونى دا بەرچاقت دكەتن، ھەموو ب زمانى عەرەبى دناق دەستىن من دا بوون، جار من د خواندن جار ژى من ژبەر دكرن، چرايىن شەقېن دريژ بوون.

من وھسا زانى كو ئەق كەرەستە تشتەكى مەزن و بەھادارە، چ تشت ژ لووكا وان كىم ناكەت و ھىژايى پاراستن و چاقدانى نە، لەو ھندە خو گرت و ھەموو باو و باروقە ل پاش خو ھىلان و ھوسا ھاتنە پاراستن، دگەل بۆرىنا سال و دەمان و زالبوونا زمانى دايك، من فەر دىت بېنە كوردى و كوردىزانىن قى سەردەمى مينا من بخوونن و بەھايى وان بزائن، ئەو چيژا من دىتى ئەو ژى ببينن، لەو دقې پرتووكى دا ھاتىنە خرقەكرن و ب زمانەكى ئاسان و سادە يى دوور ژ وەربادان و ب كارئىنانا زاراقتىن ھاقى و گران ل بەر دەستى وەنە.

هه لبه ستفانی ئەلمانی

برتولت بریخت^(*)

هه لبه ستفانی ئەلمانی برتولت بریخت (Bertolt Brecht) ل ساڵا ١٨٩٨ ی ل باژیری ئەگسبورگ هاتیه دنیایی، ل ساڵا ١٩١٧ ی هه لبه ست نفیسیه و دهستهکی باش د نفیسینا په خشان و چیرۆک و شانۆیی دا هه بوو، ژ بهرکو ل سه دهمی نازی یان ناڤی وی که تبوو ناڤ لیستا رهش نه چاربوو دناڤبهرا سالین (١٩٣٣ - ١٩٣٩) دا قهستا وهلاتی دانیمارک بکهت، پاشان ل ساڵا ١٩٤٠ ی چو سویدی و ل ساڵا پاشتر به رهڤ فینلهندا چو، د دووڤدا دریی یا سوڤیهتا جارانا قهستا ئەمریکا کر، و مینا خه باتکه رهکی دژی فاشیستا هیتلهری دهاته نیاسین، پشتی نه مانا هتلهری جارهکا دی ڤه گه ریا وهلاتی خو و ل ساڵا ١٩٥٦ ی ل بهرلینی وهغه رکر.

-١-

(ترسا رژیمی)

گوته گه شتیاره کی بیانی

وی دهمی ژ رایخا

---

^(*) وهرگیزان دکتور مومتاز کریدی.

سیی دھات

کی دہستہ لاتی ل ویری دکہت؟

گوت . . ترس.

*****

ب ترس

ماموستا د گہرمہ گہرما گہنگہشی دا

ژ گوتنا وانی رادہ وستیت

ب رووہ کی رہ ژووکی

ل دیوارین

تہ نکین کلاسی زفری

ماموستایی . .

شہ فا خو ہہ موو ب چاڈ زلکی بؤراند

ہزرا خو د پہ یفہ کا

مژہوی یا سہرپہ رشتی دا دکر

پیرہ ژنا خودانا دوکانی ژی

تبلیں خو دانانہ سہر

لیقین خو

دا ری ل پہ یفہ کا زفر . .

بگریت

ہمبہر خرابیا جوڑی ناری!

ب ترسا بہ ریخودانا

سووخران

باب و دایکان ل

زارو یین خو دنپری

ئەوین ل بەر مرنی

ژی . .

دەنگی خو کز دکەن

دەمی خاترا خو ژ کەس و کارین خو د خوازن.

*****

خۆدانین

قەمیسین قەهوەیی ژێ

د ترسن

یی دەستی خو بەرز رانەکەت

د ترسن بەرسقا سلاقی ب . .

سپیدە باش بەن

قیرتی یین فەرماندان ژ ترسی تیرن

مینا مارینا بەرازین بچووک

ل ژیر کیرا سەرپری

پاشی یین روونشنتی ل سەر

کورسی یین ئوفیسان ژ ترسی خوھ دەن.

*****

بو . .

ئەقەھەموو ترسە ژ گوتنا راست؟

*****

ژ بەر ھینا

دژوارا رژیمی

ژ گرتیگە ھین وی و بنداقین ئەشکەنجی

ژ بەر پۆلیسین زک مەزن و . .

دادوھرین ترسنووک و بەرتیل خوور

ژ بەر گری کارت و پیرست

و پلێتین لیستین ناغان

یین بەژنا وان

دگەھیتە بانێ ژۆرین ئافاھییان

ژ بەر قان ھەمووان . .

وی ھزردکر رژیم ژ . .

بیژەکا

راستگۆیا کەسەکی سادە ناترسیت.

*****

رایحی وان یی سیی

بیرا مروقی ل . .

کەلھا تارا یا ئاشۆرییان دئینیت

ئەوا داستانی

بۆ قەگوھاستی "لەشکرەک نەشیایە ب سەر قە بچیت".

لی ل ھەمبەر

په یفه کا . .
ده ننگه دهر کهت و بو کومه کا تۆزی
کو د نافدا ژ ده فه کی
دهر که فتی .

-۲-

(سرودا دایکه کا نه لمانی)

کۆرئ من !
ئه زم من ئه و
پستال و قه میسی قه هوایی
ب ته به خشی .
ئه گهر من زانی با
یا ئه ز . .
ئه فرۆ دزانم، دا خو سیداره ده م .
کۆرئ من !
ده می من دهستی ته دیتی
سلافا . .
سلافا هتله ری بلندکر
من نه دزانی
ئه و دهستی سلافا ل هتله ری دکه ت
دی ئیفلیج بیت .

كۆپى من!

من گوھ ل ته بوو

ته په سنا ره گه زى مىرا دكر

من نه دزانى و . .

ئاگه ه زى نه بوو، تو زى

ئيك ژ . .

زه بانى يين وانى.

كۆپى من!

من تو ديتى ل پشت هتلهرى

ته قه سنا به روكين

شه پى دكر، لى من نه دزانى يى ل پشت

وى بيت چ جاران

ناقه گه ريت.

كۆپى من!

ته گوته من "رووى ئەلمانیا دى بهیتە گھۆرىن"

لى من نه دزانى،

دى بيته . . . خولى و به رين خويناوى.

من تو ديتى كۆپى من!

رؤزا ته قه ميسى قه هوايى

ل بهر خو كرى

من چ نه گوت، به رهنكار نه بووم،

وى ده مى من نه و . .

نه و نه دزانى يا نه ز نه قرو دزانم، كو . .

ئۇوقەمىس دى بىتە
كفنى تە .

-۳-

(سۆتتا پرتووكان)

رۆژا رژیمی
فەرمان دایی، ب ئاشکرایى
پرتووكان ب سۆژن
گا نه چارکرین گا بخون
نه چارکرین . .
عەرهبانین "پىرى پرتووك" به ره ژ
سوتنگه هان بهاژوون
نقىسه ره كى ژ دهستهه لاتی ره فی
لیستا وان دیت،
سه رمه ست ما، پرتووكین وی
ژ بیرکریوون .
هەر زوو به ره ژ پرتووكخانی چو
و هەر زوو ریژکه کا بله ز بو دهستهه لاتداران نقىسى . .
من ب سۆژن، من ب سۆژن!
زیانی نه گه هینه من
د نقىسینا خودا

ما من راستی نه گوتیه؟

وه وهك دره وین

سه ره دهری دگهل من نه کریه؟

دخوازم من ب سوژن.

(د قیّ هه لبهستیّ دا بریخت روودانه کا ب راست فه گوهاستیه کو نقیسه ره کیّ

دیموکرات ییّ نه مساوی نا قیّ وی ب شاشی ژ لیستا فه دهغه کرییان ل سه ر ده میّ

فاشیستا هتله ری که فت بوو)

هه لبه ستقانی روسی میخائیل لیرمونتوف

هه لبه ستقانی روسی یی مهن میخائیل لیرمونتوف (Mikhail Lermontov) ل سال ۱۸۱۴ ع ل مۆسکو هاتیه دونیایی، و ل سال ۱۸۲۷ ع دهست ب خواندنئ کریه، پاشان قهستا باژیری بترسبۆرگی کریه بۆ خواندنا زانستین لهشکری، ژبه ره هه لبه ستا وی (مرنا هه لبه ستقانه کی) کو ب کۆشتنا پۆشکین هاتیه دارشتن بۆ ده قه را قه فقاسی دهیته دورئییخستن، پشتی بۆرینا (۱۳) سالان ب تنی د واری نفیسینا هه لبه ستی دا ل سال ۱۸۴۱ ع هاته کۆشتن.

-۱-

(نه ز بایرون نینم)

نه ز بایرون نینم

نه ز . .

بژاه کی دی یی نه نیاسم

یی مینا وی

هاقی یه، جیهان ل دوو قه دگه ریت

لئى . . ب گيانه كئى رووسى
 من ل به راهيئى
 دهست پئىكر، و . .
 بهرى . . دئى ب دووماهى بهيم
 ميشكى من،
 كيّمهك نه بيت، چ دروست نه كرىه
 د دئى من دا
 هه ر وهك د ئوقيانوسه كى دا
 گرانيه كا . .
 هيقيئىن ژبه ريكچويى هه نه،
 كى دشيت؟
 كى دشيت نهينى يئىن ته بزانيت، ئه يى
 ئوقيانوسى بئى دووماهى؟
 پشتى من . .
 كى دئى هزريئىن من ب خه لكى گه هينيت؟
 ئه ز . .
 يان خوداوه ند؟ يان ژى . .
 كه س نه .

(ناشوپا ژيانی)

دی هەر ژ کانيا

ژيانی ڤه خوین و چاقین مه

دنقاندینه .

و . . دی

ب ئاڤا روڤندکان هندی

مه ههیی

دی هەر به لگین زیری . .

ئاڤدهین .

و . . بهری مرنی و ژ نشکه کی ڤه

دی هشیاریین،

و ماسکی دیمی مه دی

بجیته لایه کی، و دی . . چاقین خو ڤه کهین،

وی دهمی دی بینین . .

ئه و هه موو ئاشوپ بوو .

خو ئه وی بهری ده مه کی ژی

ئه م سه رمه ست دکرین .

ب ئاشوپیی . .

دی تو ژی بینیی

وان دارئالینکین زیریین .

ئاشۇپەكا مەزن، پاش قالايەك
دىۋەك مژولكرنەك
خويا بيت.
ھەرتشتى مەلسەر . .
ژبەر خاترا وى . .
قەخوارى،
مژولكرن بوو،
ئاھ . . ئەق دونيا، يا مە نينە.

ههلبهستفانا دانیمارکی

کیرستین هامان^(*)

ههلبهستفانا دانیمارکی کیرستین هامان (Kirsten Hammann) ل ساللا ۱۹۶۵ ع ل باژیری ریکۆف هاتیه دونیایی، و ل ساللا ۱۹۸۹ ع خواندنا خو ل قۆتابخانا کۆپنهاگن یا نفیسینا داهینانی ب دووماهی ئینایه، و ئیکه م بهرهه می وئی یی ههلبهستی ب ناقی (دناڤ ددانان دا) ل ساللا ۱۹۹۲ ع چاپ بۆیه، و پاش ب دوو سالان ئیکه م بهرهه می وئی یی رۆمانی ب ناقی (فیرا وینکیلفیر) ژ بن چاپی دهرکهفت، و پاشان رۆمانا (بابنیسته) دا چاپی.

-۱-

(چار مترین مری د ژۆرا منقه)

دناڤا قی

هنگامیدا، دناڤ قی . .

قهره بالغیدا

دناڤا قی خوشییا سار دا . .

---

^(*) وهرگیران . . زوهیر شلبیه

د ژورا مندا

چار مترین مری

هه نه .

ئەز خیچان ناکیشم . .

کیمییا روودانان

تشتی هورئ ئیکانهیه

ب سه نتیمان،

دهیته پیفان . . و . .

میژا منا خوارنی و شیان ل سه ر

به رده وامکرنا ژینی

و نقستن

هیشتا دؤرا ناقمالی بی نه هاتیه

داخوازه کا باش

یا هه یی،

بو . .

فرۆتئا میژی و هنده ک ره فین پرتۆکان

رۆناهی، گلۆپ، تابیلۆیه کا . .

ب تنی،

گه له ک تشتین ب دهستی

دهینه هلگرتن

چۆن و ل خو زقرین

ب تنی . .

ئاخافتن.

-۲-

(ژ له شی خو نه زا ماندیمه)

ل سهر منه په روه رده بکه م

فرمانان بکه م

گرژ باخقم

ژ نشکه کی څه ژ شووشه کی څه خووت

یا وی نه بیت

یان ژی . .

بیښنا خول جهه کی نه خووشی څه گر

هلدکیښیت

نهری څه م ل پارکی گه ریایین؟

یی روونشتیه ل سهر

کورسی یی

نوکه . . ل سهر منه بچم وی څه گه رینم

د هه موو ره وشان دا

مینا بچووکانه و هیژ نه گه هایه

نه، نابيت رڻي ب دهمه خو هوسا سهردهري ڀي
 دگهل له شي بگه م
 نه ڦه چ نه شکه نجهيه ؟
 تو ب بيني ياريان دکهت و دگه هيت
 پاش د بيته دهمي ځوارني
 ځوارن، ٺاه وي ځوارن دڦيٽ !
 يان گهرم و نڦستن
 هر دوشه کا گهرم و گران و . .
 ميوزيک و شه ڦيڙي بين ڦه ځوارني
 دهمين رووماني ڙي دڦين
 ب دهم ڙميران . .
 گيرودبيت
 ب به هانه يا زابنده کرني
 و دل ڙي دهست ب
 گڦاشتن ځوارني دکهت
 . . دل
 شکه ست هندي ب ساده يي
 پي ليها ته دانان
 ٺاه چهند کاره کي ساده يه
 دگهل وي ڙي
 هه ست ب هنده کا سوزداري ځوارني دکه م
 نه وي ځووناوي و ٺاسانه

نزانیت چ ل سہ روی یہ بکھت

کارہ کہ . .

دلگرانی یی ل جہم من دروست دکھت

ہہریی مہزن دبیت و . . ہہریی

شہپرزه دبیت.

هه لبه ستفانی سپانی فردریکو گارسیا لورکا (*)

هه لبه ستفانی سپانی فردریکو گارسیا لورکا (Federico García Lorca) ل ساللا ۱۸۹۸ ى ل گوندی فویتنی باکیروس ل نزیك بازیری گرناته هاتیه دونیایی، ب دهان هه لبه ستین ب هیژین سیاسی نفیسینه و ئیکه م پرتووکا وی ب نافى (دیتن و تیپینی) ل ساللا ۱۹۱۸ ى چاپ بویه، ناره زویه کا مه زن ل سهر میوزیکی و شانوی هه بویه و چه ندین به ره مین شانوی ئه نجامداینه، ل ساللا ۱۹۲۱ ى ئیکه م دیوانا وی ب نافى (پرتووکا هه لبه ستان) گه هشتیه چاپی، پاش سهره ئه مریکا و کوبا دایه، ل ساللا ۱۹۳۶ ى ل سهر دهستی هیزه کا چه کدار ل ره خ و دۆرین گرناته هاتیه کۆشتن.

-۱-

(خاترخواستن)

دهمی ئه زدمرم

دی په نجه ری قه کری هیلم

ئه و گه نجی بچووک

بی پرته قالی دخوت، نی ئه ز . .

(*) وه رگتیران، نادیا زافر شه عبان

وی د په نجه را به له کوونې دا دبینم.

جوتیار ژی یی

گه نومی د دووریت

ئە ز دشیم . .

گو ه ل وی بېم د په نجه ری دا

ده می ئە ز دمرم

دی په نجه ری قه کری هیلم.

وه رگیزان عوده یی حه ربه ش.

-۲-

(سه ما)

ب پرچا سپی قه . .

کارمن . . ل جاده یین سیقلیا

سه مایی دکه ت و . .

بینیکین هه ردوو

چاقین وی د برسقن.

ئهی زاروکینه . . هوون

په رده یان بگرن

ماره کی زه ری خو د سه ری وی

د نالینیت

و ب گیانه کی

ژ هش چویی دگه ل . .

بەنگى يىن رۆژىن بۆرى

سەمايى دكەت.

ئەيى زارۆكىنە . . ھوون

پەردەيان بگرن

جادە د پەقن، د دەرزىن

د ناڧا . .

ناخى وى دا ھۆڧەكى خوڧەشاتى يە

دلېن ئەندەلوسى

ل وپىرى، دناخى وى دا

ل ستىرى يىن كەڧنار

دگەرن.

ئەيى زارۆكىنە . . ھوون

پەردەيان بگرن

-۳-

(گىرى)

من پەنجەرا خوگرت

من نەڧىت گوھ ل گىرى بېم

لى ل بەر دىوارپىن

خولىكى،

ژ بلى گىرى . .

چ تشت ناهیتته بهیستن.
کیمه کا فریشتان سترانان د لورینن
کیمه کا سا ژی . .
د رهون
هزار که مان ژی . .
دکه فنه د په حنکا ده ستین من دا.
لی . .
لی گری سه یه کی مه زنه
گری که مانه کا مه زنه
رونډک ژی . .
ده فی بایی د گرن
و ژ گری پیفه
تشتهک ناهیتته بهیستن.

-۴-

(گول)

گول . . ل نه لندی
نه دگه ریا
نه و نه مر ل سهر چقی خو
ل تشته کی دی
د گه ریا

گول . . ل ئالایه کی
یان سیبه ره کی نه د گه ریا
گرین گوشت و خه ونان
ل تشته کی دی
دگه ریان . .
گول ژی
ل گوله کا به سستی بی گرتی
نه د گه ریا
ئه و ژی ل تشته کی دی دگه ریا.

هەلبەستفانا ئەمريكى

سېلفيا پلات

هەلبەستفانا ئەمريكى سېلفيا پلات (Sylvia Plath) ل ساالا ۱۹۳۲ ئى ل
ويلايه تا پۆستن هاتيه دۆنيايى، ئىكەم بەرهمى وى يى هەلبەستى ب نافي
(هەرە مەزن) گەهشته چاپى، پاشان ديوانا (ئارييل) چاپ بوو، و ل ساالا ۱۹۶۲
ئى رۆمانا (زەنگلا شۆشه يى) دەرکەفت، چەندين کۆمىن چىرۆکان ئى ل دووڤ خو
هیلان، ل دووماهيا ئى خو تووشى كيشين دەررونى بوو پشتى زەلامى وى يى
ميووزىكفان تيد هيۆز د سەر وپرا پەيوەندى گەل ئافرەتەکا دى دروستكرى و ل
ساالا ۱۹۶۳ ئى ل لندن خو كۆشتى يە .

(خو ئامادەكرن بۆزقستانى)

دەم دەمى

بېھنقەدانى يە، و ئەز . .

چ كاران ناكەم،

ئامورى پاككرنا باى يى

ژنا مالى گەهشت

من هنگفینى خو هەيە

شه ش پاری ژ وی
 شه ش چاقین . .
 کتکتہ کی ژ جھی مه یی
 نی ئە ز یا خو
 د تاری یا شه فی دا
 بو وهرزی
 زفستانی ئاماده دکه م
 بیی من په نجه رهک د دلی مالدا
 هیلابیت.
 ل نزیکی جھی کریکه ری مالا من
 بی بی ره وشت
 و شووشین زیری بین قالا
 ئە جنه کی هه بی، فلانی کۆری فلانی
 فی ژۆری! . .
 ئە ز چ جار ان نه چۆیمه تیغه
 ئە فه ئە و ژوره یا
 من چ جار ان بیهنا خو تییدا
 نه هلکیشایی
 وی ده می ره شهک
 هه ر ژ نشکه کی فه مینا چه کچه کوله کی
 لی دیار بوو.
 رووناھی نینه

ب تنیٰ چرایہ کی کزکزی . .

و ناگریٰ وی یی . .

دہم دہمی،

زہرہ کی چینی

ل سہر کہرہ ستہ یین ترس

ژیٰ باردکھت

شیتتہ کا دروست، نہ مان .

هەلبەستقانى روسى ئەلكساندەر پوشكىن (*)

هەلبەستقانى روسى ئەلكساندەر پوشكىن (Aleksandr Sergeyevich Pushkin) ئەۋى ب مىرى هەلبەستقانىن روسيا دەيتە نياسين ل سالا ۱۷۹۹ ى ل مۆسكو ھاتىە دۇنيايى، بەرھەمى ۋى ب دەمى زىرىنى ئەدەبى روسى دەيتە ب ئافكرن، د ژىي خۇيى (۳۸) سالى بى كۆرت دا ژمارەكا زۇرا بەرھەمىن هەلبەستى ل دوۋق خو ھىلان ژ وان: زنجىي بترسى مەزن ۱۸۲۰، بەندەيى قەفقاسى ۱۸۲۲، نافۇرا باخشى سەرايى ۱۸۲۳، غەجەر ۱۸۲۴، پۇرىس گتۇنۇق ۱۸۲۸، پۇلتاڤا ۱۸۳۰، سوۋارى برونزى ۱۸۳۳، شاھا بستونى ۱۸۳۳، كچا سەركردەيى ۱۸۳۶، ل سالا ۱۸۳۷ ى ۋەغەركرىە .

-۱-

(ل سەر گرین جۇرجيا)

ل سەر . .

گرين جۇرجيا

(*) ۋەرگىران، ئىبراھىم ئىستانبولى

شه ڦه ڪا تاري داددهت . .
 و ل به رامبه ر من،
 روبراي ٿاراگفا ل پيلان ددهت،
 ههست ب خه م و . .
 نارامي ڏڪه م و پوسيده ييا من
 گه شي ڏڪهت
 خه ما من . .
 ل سه ر ته
 له شي من يي ڏاگير ڪري
 ب ته، ب ته . .
 ب تني
 چ تشته ڪ خه ريبی يا من
 همبيز ناکهت
 چ تشته من دلگران ناکهت
 جاره ڪا دي دل . .
 دل ژ نوو ناگر تيدڪه ڦيٽ
 و ب به نگي پڙ دببت
 و دل . .
 نه گه ر نه ڦيندار نه بببت
 وي ده مي نه و نه شيٽ يان . .
 پيچينا بببت .

-۲-

(بیٔ نافر و نیشان)

ئەگەر ژيانی

تو . . د سەر دا بری

خو پۆسیدە نەكە، توپە نە بە!

د رۆژەكا خۆش دا

ئارام بە،

رۆژەكا ب كە یف . .

ب باوەر بە، هەر دی هیت.

ل پاشە رۆژی . .

زیندی دبیت دل،

نوکه،

یا نوکه یه كا خه مۆکیه .

هه موو تشت دی دەر یاز ببیت

هه موو دی ئافابیت

و . . هەر تشتی بۆری دی . .

جوانتر بیت.

-۳-

(ئازادی)

خوداوهندا تیلین ئاوازیژین دەنگ نزم

خو ژری یا من دوور بکه

تو ل کيفه يی، ل کيفه يی ئه يی

باهوژا نيرين

لاقره بيژا شانازا ئازادی يی؟

نزیک ببه و . .

تاجه گولينا من ب بژکينه

گيتارا منا نهرم

ژ ناڤ ببه

من دقيت ب ئازادی يا مروڤان ب سترم

سه رشوري، د تهختی وی دا

بيناف بکه م.

-۴-

(زيندانی)

د زيندانا من يا ته دا

ئه ز ل پشت ستوونين ئاسنی مه

ئه لهووی نووگه هشتی

فیربوی به ناداتیا من، هه قالی منی خه مگین

ب شاپه ریڤ خو

خوارنا خو يا خونووی ل نزیک په نجه ری

به ری ڤه دکه ت

ژیک دپه رتینیت و دهاڤیژیت

د په نجه ری دا ل من دنیریت، دی بیژی

دگهل من . .
مینا من هزر دکهت
ب گازی یا خوی من داخواز دکهت
و دقیت بیژیت:
هلو دا بچین، خوب هاقیژین . .
ئه م دوو پهرندی نازادین
دهم هات بچین
دوور ل چیا یین سپی ل پشت ئه ووران
ل دهریا یا . .
شیناتی ژئ دبرسقییت
ل وپیری کهس نینه فری بکهت دوو نه بن
ئه ز و با.

ههلبه ستفانا ئيسرائيلى

داليا رافيكوفيچ^(*)

ههلبه ستفانا ئيسرائيلى داليا رافيكوفيچ (dahlia ravikovitch) ل سالا ۱۹۳۶ ئى ل رامات جان ل نزيك باژيرى قودسى هاتيه دۇنيايى، ل ژيى شهش سالى يى بابى ويى وهغه ركر و كارتىكرنه كا مه زن كره سهر شيوازي ويى يى نفيسيى، ل سالىن پىنجييان دهست ب نفيسيى كرىه و پشتى شهري ئيسرائيلى ل سالا ۱۹۸۲ ئى دژى لوبنانى خوكيشايه چه پهرى پشته فانيا خه لكى لوبنان و فهلهستينى، ل سالا ۲۰۰۵ ئى خو كوشتيه، د ژيانا خودا چيروك و ههلبهست و بهرهمين زاروكان نفيسييه.

(ژوى كوورانيى من گازيكر)

شه فل دووفا شه فى

ل دهستپيكي . .

وان گولله بهردان،

قوريانى . . ئينان

---

^(*) وهرگيتران، نه نوار سه رحان.

هلاویستن،

و . . ل دووماهی یی

ب کیران سه رژیکن.

ل سه روان . .

گرکیئن نیفا وان کوور

ژننن سه رمه ست، گازی راهیلان

یی مه سه رژی دکهن

ل ویری ل شاتیلان.

هه لبه ستفانی تورک نازم حکمهت

هه لبه ستفانی تورک نازم حکمهت (Nazim Hikmet.) ل سال ۱۹۰۲ ی ژ بنه ماله کا دهوله مند هاتیه دونیایی، ژ به رهنگارین سیسته می ده ره به گی بوو و پشکداری د بزافا ئه تاتورک یا نووخاز دا کریبوو، پاش ل وی ژ بی به رهنگاریبوو و هه تا سال ۱۹۵۰ یی ما د زیندانین تورکان دا، د دووقدا ره فی سوقیه تا جاران، ب هه لبه ستفانه کی شیووعی ناقداره، هه قالینیه کا باش دگه ل هه لبه ستفانین روس و عه ره ب د سه رده می خودا هه بوو، ژ نزیکتین هه قالین وی عه بدلولوه هاب به یاتی و بلند حه یدهری و نزار قه بانی بوون، هه لبه ستین وی ل تورکیا قه دهغه بوون و ل سال ۱۹۶۳ ی وهغه رگریه .

(ئیکانه یا من)

تو ئیکانه یا منی ل جیهانی

و د دووماهی ناما خودا دبیژی . .

"سه ری من یی دپه قیت، دلّی من یی لیددهت

ئه گه ر تو سیداره دایی

ئەگەر من توژ دەستدایی

دی مرم "

لی . .

تو دی ژی، هه قژینا من

و بیرھاتنا من . .

دی بیتە دووکیله کا رهش

دی د بایی وهرییت

دی ژی ئەیی خووشکا دلی من

یا پرچ زەر

مری . .

ژ ساله کی پتر کارناکەن

مینا مروۆقین سەدسالیا بیستی.

هه قژینا من

میشا من یا هینگفینی

یا دل زیرین

خودانا . .

چاقین ژ هینگفینی شریتر

بو بوته هاته نفیسین . .

کو ئەو مرنا من دخوازن.

کیشە هیژ یا ل دەستپیکێ

نابیت سەری مروۆقی ژی بکەن

مینا سەری تفری.

هند گرنگیؑ نہ دیؑ
ئہ فہ؁ تنیؑ ہندہ ک
دوٰخینؑ . . مرقاۃینہ .
ژیرنہ کہیی کو . .
ہہ قرینا زیندانیہ کی
نابیت ہزریؑ رہش ویؑ دگل خو بیہن .

هه لبه ستقانی ۲ فرهنسی

فیکتور هوگو (*)

هه لبه ستقانی فرهنسی فیکتور هوگو (Victor Marie Hugo) ل ساللا ۱۸۰۲
ئ ل گوندی بیسانسون ل هه ریما دویس ل رۆژهلاتا فرهنسا هاتیه دونیایی، پتر
وهک رۆماننقیس ناقدار بویه و به ره مین وی بو پتری یا زمانین زیندی هاتینه
وهرگیژان، ئه ده بی لاتینی و ماف خواندینه، هه تا ساللا ۱۸۱۶ ئ ژماره کا زۆرا
هه لبه ست و ده قین شانوی ئی نقیسیببون و ل ساللا ۱۸۲۲ ئ ئیکه م دیوانا وی ب
ناقئ (سرود و هه لبه ستین جورا و جور) گه هشتیه چاپی و ب وی به ره مئی
خه لاته ک ژ لویسی هه ژدی و هرگرت، ژ بلی هه لبه ستی شانۆ و په خشان و رۆمان و
دراما و گوتارین سیاسی نقیسینه، ل سه ره ده می ناپلیون پۆناپرت بو ده می
پازده سالان ژ فرهنسا هاتیه دوورئینخستن، ل ساللا ۱۸۸۵ ئ وه غه رکریه و ل ژیر
کفانی سه ره که فتنی جهی مه زن و ناقداران ل پاریس هاته فه شارتن.

(سویه دگه ل نه نندی)

... سویه

و به ری رۆژهلاتی

(*) وهرگیژان محمه د سونباتی

دىٰ بهيمه جه م ته
 ئەز دزانم . .
 تو يا ل هيڤيا هاتنا من
 دىٰ ژفى چيائى دهرىابزم
 و ژوان . .
 ميڤگين هه بۆرم
 ئەز گه له كه ژ ته گيرۆنابم
 دىٰ چم و . .
 دىٰ ل وى تشتى د هزرا خودا بمه چاڤديڤ
 پووته يى ناده مه تشتى
 نه هيته ديتن
 ب تنى، هاڤى، دهستين من . .
 د همبىزى دا
 و سه رى من چه مييايى
 و په شيمان
 رۆژا من مينا شهڤى يه
 ئەز ل هيڤيا . .
 ئىڤاران نينم زيران ب بارنيت
 و نه ل هيڤيا گه ميانم
 دوور بچنه هارڤلير
 ده مى دگه هم دىٰ گۆرا ته
 ب چقين نوو گه هشتى خه ملينم.

رېبهرو خه باتکهر و هه لبه ستقانی ناقدری قییتنامی هوتشیمینه

رېبهرو و خه باتکهر و هه لبه ستقانی ناقدری قییتنامی هوتشیمینه (Hò Chí Minh) دامه زینه ری قییتناما باکوره، ل ساللا ۱۸۹۰ ى ژ بنه ماله کا هه ژار هاتیه دونیایی، ل ژیی ۲۴ سالی بو کارکرنی قه ستا بریتانیا کریه، وه ک خه باتکهره کی ناقدار پشکداری د شه ریډ دژی داگیرکهرین فرهنسی و ژاپونی و ئه مریکی کریه، دگه ل هندى ژى وه ک هه لبه ستقانه کی دهسته ل هاتیه نیاسین و به ره مه کی باش ل دووڤ خو هیلايه و به ری رزگارکرنه وه لاتی خو ب چاقین خو ببینیت ل ساللا ۱۹۶۹ ى وه غه رکر، و ژ ئه نجامی به رده و امیا تی کوشانی خه لکی قییتنامی ل ساللا ۱۹۷۵ ى سه رخوییا خو وه رگرت و ناقی پایته ختی (سایگون) بو باژییری (هوتشیمینه) هاته گهۆرین.

-۱-

(ل چیا نازاد دی چم)

ل چیا . .

نازاد دی چم و . .

خوشی یی ب دیمه نان به م

چيا، ئه ورا.
 پترين چيا، پتر ئه ورا
 كيتر ژ . .
 بويرنا رووباران
 رووبارين گه ش، نه تيکدایي
 ب تنی و . .
 دلەکی پری لیدان
 دی چم به رهف روژنایي
 و به ريخودانهك
 به رهف باشور
 و دی . .
 هزرا مه قالان كه م.

-۲-

(شهفه کا سار)

شهفه کا پاییزی
 نه نالیک و نه خوپیچ.
 نه نقستن و . .
 له شی من یی ژ گه هچویی
 جورین هسکافیی
 پین من . . داگیرکینه
 رووناھی یا مه هی

ل سەر بەستىيا ب بەلگىن مۆزان
هاتىە نخافتن دياره
وه لاتى من زى ل پشت ئاسنن گرتىگه هان
هرچا مەزن زى . .
ل جه مسەرى لقينان دکەت.

-۳-

(رۆژىن خوش ب ريشه نه)

هه موو تشت
دى بهينه گهورين
خرخالا زه مانى دى زقرىت
و تشتهك
وى راناگرىت
پشتى بارانى زى سه قا دى . .
خوش ببىت
ب دىتنه كا كورت
گويا زه مين دى خريدارين . .
د ئاخى فه داىى
بين كاروانى هزار ميلان ئىخيت
قرقرىنىت
جاره كا دى بوهار دى

گه ش ببیت

مینا جلکه گی ره نگین

تیزکین جوانین روژی، بایه کی هوون

کولیکین بشکفی

دناق دار وباری دا هلاویستی

د لفن.

وی ده می هه موو چوچک

پیکفه دی خونن

و . . مرؤق

هه موو بوونه وهر ژی

جاره کا دی، نوو . .

دی بن

ما تشته کی ژ فی سرؤشتیتر هه یه؟

و پشتی خه مان ژی، خوشی . .

دی داده ت.

-۴-

(بهر په رهك هه موو هه فالان د په چنیت)

پرتووکین نوو

ییئ که شن

هه موو به رپه ریڼ ل سه ریکن

لی، نه و به رپه ره کی

هه مه لایه نه

ژ هه موو نالیکان، داپوشینان

باشتره

تو نه و که سی مینا میران دنقی

ژ سه رمایی . .

پاراستی

تو دزانی نه ژ شه فه . .

چه ند که س د گرتیگه هان دا نا نقن؟

هوتشیمینه نه ژ شاکاره ل سه ر ده می داگیرکه رییا نه مریکی د زیندانی دا

نقیسیه، نقیسه ر کینیت روکسوت ژ قییتنامی وه رگیرایه و مه عاز عابد کریه

عه ره بی .

هەلبەستقانی روسی

مەكسیم گۆرگی (*)

هەلبەستقانی روسی ئەلیكسی مكسیموفیچ بیچكۆڤ یی ناقدار ب مەكسیم گۆرگی (Maxim Gorky) ل سالا ۱۸۶۸ ئ ل باژیری نیژنی نوڤگراد هاتیە دونیایی، گۆرگی ئانكو (تەحل) وەك ناسناڤ بۆ ژيانا خو یا تەحل ژ بەر مرنا دایك و بابین خو ل ژیی نەه سالیی و پاشان مرنا پیرا وی یا شارەزا د ڤه گێرانا سەرھاتیان دا هلبژارتیە، ئیک ژ هەڤالین نزیکین لینین بوو، ژ ناقدارترین بەرھەمێن وی (دایك، زارۆکینی، پەيامبەری ھەربایی، دۆژمن، کۆمین ئقیسینان) ل سالا ۱۹۳۶ ئ ب ژەھرکرنی ل جھێ بوونا خو وەغەرکریە.

(سترانەك ئەو دبیریت یی ل بنی)

رۆژ د هلیت و ئاڤا دبیت

و تاری . .

د زیندانا من دا . .

میڤانە،

(*) وەرگێران، میخائیل نەعیمە

ل بهر په نجه را من پاسه وان هه نه

نه ب شه ق نه ژى ب روژ

به رناده ن

پاسه وانى يى بکه ن

مينا هوون دخوازن، نه ز . .

نه ز نار ه قم

خو پاسه وان ژى نه بن

دى چه وان زنجيرين خو بژکينم

هندى من حه ز

بو نازادى يى هه بيت؟

هو . . . زنجيرين من

زنجيرين من

ئهى پاسه وانين ناسنى

خوزى من هونن ژيك بژکاندبان

لى نه و ژکيه؟

چ هيقى نينن.

هه لبه ستفانی ئیرانی ئه حمهه د شاملو^(*)

هه لبه ستفانی ئیرانی ئه حمهه د شاملو (Ahmad Chamlo) ل سالا ۱۹۲۵ ی هاتیه دونیایی، ژ دیارترین هه لبه ستفانین هه قه رخین ئیرانی یه، ژماره کا مه زنا به ره مین ب هیزین هه لبه ستی ل دوو قه خوهیلاینه ژ وان، بایی هوون، باخچی خۆدیکان، ده م، هه ر و هه ری، ژ خۆدیکی ده ست پیدکه م، ده ستین دار و خه نجه ر و بیره اتنان، پیگوتنا ئاخ، بوونا د مژی دا، ئیبراهیم دنا ف ئاگری دا، سترانین ها قیبوونا بچوک، ل سالا ۲۰۰۰ ی و پشتی هه فتی و پینج سالین پری به ره م وه غه رکریه .

-۱-

(ژ مرنی چ جاران ئه ز نه ترسییایمه)

ژ مرنی . .

چ جاران ئه ز نه ترسییایمه،

هه ر چه نده دان و ستاندا ل سه ر مرنی

---

^(*) وه رگیزان ژ فارسی، عه باس ده لال.

ژ مرنى ب خو سڦكتر ليهاتيه

پتر ئاشكى د ئيشينيت و دلى تىكددهت

هه موو ترسا من . . ژ مرنى

ئه وه ده مى

كريبيا گوركولان ژ . .

ئازاديبيا مروقان پترييت.

وى ده مى هه لبه ستقان نه چاره

خه ونان ب شارى

خويى پاك فه دبينيت.

ل وى جهى . .

به ننگى هه يه، نه پيگوتنه

داستانه

هه موو تشت د گهورينى دايه

زيندان دبنه

باخچه يين گه ش بو مروقان

ئه شكه نجه . .

قامچى و زنجير ناهينه هژمارتن

نابنه سڦكى بو مروقان

ل قئيره پيقه رن!

سه رژيگه ه

دبنه پيروزى و مرن ژى روژى

دبيته ژيان.

-۲-

(شن جو)

شهر . .

ل کيڙه دهينه گيران؟

ل جهي ته نه، ل كوريا نه

ل ناسيا دورن؟

لي تو

ئهي ئه وي پووستي ته زهر

من چ جارن ههست نه كري يه

مالا من، ته لارا من

هه ر ئه و كولكي له قهني بيت

يي بانى وي ناخ

قه شارتى نينه "شن" كو . .

دورمنى ته

دورمنى منه، ئه و

هاڦي يي ژ خوننا ته قه دخوت

يي ژ خوننا

زاروڪين من يا رهنگ تاري

سه رخوش بويي

نوڪه ژ نوو

نه كه قيه ژير حه زا وي.

شاملو قى شاكاري وهك ديارى بو هه قاله كي نه نياس كو ئه و دبيژيتي (شن)

جو) دهنيريت وه فسوزي يا خو دگه ل كوريا باكور دياردكهت ده مي تووشي

هي رشين نه مريكا بويي.

هه لبه ستقانی^۶ نه رژه ننتینی خورخی لوئیس بورخیس^(*)

هه لبه ستقانی^۶ نه رژه ننتینی خورخی لوئیس بورخیس (Jorge Luis Borges) ل ساللا ۱۸۹۹ ل بوئیس ئایرسا پایته ختی^۶ نه رژه ننتینی^۶ هاتیه دونیایی^۶، هیشتا یی^۶ دوو سالی ب خیزان قه به ره^۶ سپانیا چون و ل ژیی^۶ نه ه سالیی^۶ شاکارا میری^۶ که یفخوش یا ئوسکار وایلد وهرگیرایه زمانی^۶ سپانی، پشتی شهرئ جیهانی یی^۶ ئیکئ^۶ قه ستا سویسرا کر و ل ویری^۶ فییری^۶ زمانی^۶ فره نسی بوو، ب دهان به ره مین گرانبها تایبهت یین هه لبه ستی^۶ ل دوو فوخو هیلان، ل ساللا ۱۹۲۳ ی^۶ دووباره زقزی^۶ نه رژه ننتینی^۶، ل دووماهیا ژیی^۶ خو جاره کا دی قه گه ریا سویسرا و ل ژنیف ئاکنجی بوو و ل ساللا ۱۹۸۶ ی^۶ وه غه رکر.

-۱-

(زقزین)

ل دووماهیا

سالین دوورکرنی^۶

---

^(*) وهرگیزان ژسپانی، نه نتوان جوکی

جاره کا دی . .

بو جهی زارو کینی قه گه ریام

هیژ هه ست دکه م

ئه زئی ل وه لاته کی هاشی

ب ده ستین خو

من . .

قورمی داری گرت، مینا ده ستکرنا

ئه وی نفستی

ل کولانین دیرین تیر گه ریام

ژ کومین . .

ژیبرکرنی من به یته کا هه لبه ستی قه گه راند

ده می سیبه ر به لاق بویی

ژ نوو من . .

هه یقه کا دیم زراف دیت

یا خو دار قه سپه کا به لگ بلند دا همبیزکری

مینا چو وچک قه ستا . .

هی لینا خو دکه ت

چ گو ما ناسمانی یه همبیزا خانی و دیواران دکه ت

چ هاشی بوننه کا قاره مانانه بوو

دی د کوور اتیا جادی دا خه باتی بکه ت

چ مه هه کا نوویا کزه

دی ئه قینا خو ل باخچه یی بکه ت

بهری جه
 ژ نوو من بنیاسیت
 و که هی ببیت
 شه ف شه فا مار یوحه ننا یه
 جوانیا ئافابوونا دژوار
 ل سه ر ده فی شووری بیا ف تیکشکاندین
 شه فه کا نازکه، مینا . . قه فته کا
 دارکاژان.
 ئاگرین شه فی،
 سوراتیی دهره اقیژ دکهن
 دار دبنه قوربان
 و . . هه تا مرنی د گورپیا خودا
 خوونبه ر دبن
 من زیندی دیت! مینا لنگی به لگه کی کوره
 سیبه ر ژی سنگه پی یه
 وه ک دیننه کا ژ دوور، ئه ها ئه قرؤ
 جاده بوریی خویی گوندی
 بپردکه ت.
 ب دریزی یا شه فا پیروژ
 ب تنییاتی
 مه له قانی یان دناقا،
 ستیرین بزاله دا،

مه له قانئ يان دكهٲ.

-۲-

(شه مېوو)

نه ئه ٲينئ بېٲ

بؤ ته

لئ جوانئا ته . .

دهم ب سه رمه سٲئا خو ٲه

بئ گرتئ.

كه نئ . . خوئشئ ل جه م ته

مئنا بوهارئ يه

دهمئ ب سه ر به لگه كئ،

نوو دا دهئٲ

دبئئم تو . .

تو تشٲه ك نئئ

تنئ ئه و چه زه يا د ٲالاهئا

ئئٲاران دا . . به رزه دبئٲ.

تام . .

يا د ته دا هه بئ

مئنا وئ ره ٲئئا د شووران دا.

(خاترخواستن)

د ناقبه را من و . .
ئەفينا مندا
سېسەد شەق رەق راوەستاینه
مينا سېسەد دیواران
دەریا دی مینا . .
جادویی دناقبه را مه دا مینیت
ژ بیرها تنان پیڤه،
چ تشتهك
بو من نامینیت.
ئەیی ئیڤارا ئاسی و بەرزە
بو دیتنا ته
ب تنی شەق هیڤینه
رئیین من یین بوینه ئاسمان
جار پهیدا دکەم و . .
و جار ژ دەست دەم،
مينا که قرین هوور و د تووزی وەر بویی
ب دووماهی هاتی
نەبوونا ته، دووریا ته، دی . .
دی هندەك،
ئیڤار و شەقین دی خەمگین کەت.

-۴-

(پرتووکین من)^(*)

پرتووکین من ژى
نزانن ئەزىي ههيم، نى ئەو
پارچهکن ژ من . .
هه ر مينا سه ر و چاقين من
ب جينيكين سپى فه و جوته كى
چاقين خوليكى
هه ر ژ خو، ژ ناڤا خوديكه كى
ئەزىي ل وان دگه رم
ب كووراتيا نىڤا ده ستي ده ست فه دده م.
نه بيى لوژيكه كا
تام ته حل، وه سا هزر دكه م . .
په يڤ، و
گه وه رين منين ده ربرينى ژ من دكه ن
دناڤ به رپه ران دا يين
نه زانن ئەز كيمه نقوو دكه ت
ئەڤه باشترينه
لى . .
ده نگين مرييان
هه ر و هه ر قى دبىژنه من.

---

^(*) وه رگيران ژ سپانى، عه دنان موباره ك

هه لبه ستقانی ئیرانی سوهراب سپه هری^(*)

هه لبه ستقانی ئیرانی سوهراب سپه هری (Sehrab Sabahri) ل سالا ۱۹۲۸ ی ل باژیروی قاشان ل ئیرانی هاتیه دونیایی، هونه ریڤن جوان ل ته هرائی خواندینه، ب گهشتین ئاسایی چویه ئه مریکا و فره نسا و ئه فریکا و هندستان و ژاپون و پاکستانی، به ره میڤ ب هیڤین هه لبه ستین هه نه ژ وان: مرنه کا ره نگیڤ، دهنگی گافین ئافی، گهشتیار، ئه م دیتنه کین، دگه ل نیما یوشیچ و فروغ زاده و ئه حمده شاملو ئیک بوو ژ چار ستونین سهره کی یین هه لبه ستا هه قچهرخ ل ئیرانی، ل سالا ۱۹۸۰ ی وهغه رکریه .

(دهنگی گافین ئافی)

ژیان میراتگه ره که

ژ خوشیی

ژیان شاپه ره کی مه زنه

میڤا مرنی

---

^(*) وه رگیڤان ژ فارسی، ته مام ته لاوی

ژيان خو هافيتنه که ب قه باري

ئه فيني

ژيان نه هر تشته که

لي ئه م . .

ل سهر کوچکي تيتالان د دانين

و ژبير دکه ين .

گرنگ نينه ل کووڤه مه

نوکه ، ئاسمان . .

هر يي منه

په نجر ، هزر ، با ، ئه فيني ، ئه رد زي

هموو يين منن .

ژ نوو کيشه

بو دي هند مه زن بيت

ئه گه ر حه زا خه ريبی يي ل ده مه کی

ژ ده مان ژ دايک بوو؟

دا به رگين خو . . بيخين

ئاڤ ،

ب تني پينگاڤه که به ره ڤ دور

دا سه لکه کي

ب به ين . . و

ب هموو يا که سک و سور ڤه

ژي پر بکه ين

گرنگ نینه ئەم بزانی
نهنی یا کولیلکان ل کووڤه یه
گرنگه د پاریزا . .
کولیلکان دا مه له قانییان بکه یین
یان د ناڤ
مه زنییا سپیدی و قی سه دسالییا ده می دا
ل سترانا راستیی بگه رین.

هه لبه ستفانی فرهنسی

نارتەر رامبو^۷ (*)

هه لبه ستفانی فرهنسی نارتەر رامبو (Arthur Rimbaud) ل سالا ۱۸۵۴ ۆ ل باژیری شارلفیل ل فرهنسا هاتیه دونیایی، ل ژیی شازده سالیی دهست ب نفیسینا هه لبه ستی کریه، نافدارترین هه لبه ستا خو "گهمییا سه رخوشان" ل سالا ۱۸۷۱ ۆ نفیسی یه، ل سالین ۷۲ تا ۷۴ ۆ ژ هه مان سه دسالی (هلاتن) کو هه لبه ستین په خشانکینه نفیسینه، ل سالا ۱۸۷۳ ۆ ل سه ر دهستی هه قالی خو پۆل فرلین ب دوو گۆلا هاته بریندارکرن، چه ندین سالان وهك بازرگان ل ئەسیوییا کارکریه و ژ ئەنجامی برینا پیی ل سالا ۱۸۹۱ ۆ ل مارسلییا وهغه رکریه .

-۱-

(هه ست)

د شینی یا ئیقاری یین

هافینی دا،

و ل سه ر رییین زقر

(*) وه رگێران، نیزال نه جار

دى چم و خو . .
 خو دهمه دهستى لڦينا گولبيان . .
 دى پى ل . .
 گيايى خوناف گرتى دانم
 ل بايى بلند . . دى
 ههست ب شهگرتنا پين خو كه م
 دى بهيلم،
 با سهري من يى روس داپوشيت
 نه ز . .
 نا ناخقم و هزر زى نا كه م
 بهلكو بهنگيا سهربه ردايى د گيانى من . .
 ب گهرت
 دى دوور ل سرووشتى چم
 هر مينا بوهمي
 كه يفخوش ههروهك نه ز دگهل . .
 خانمه كى.

-۲-

(دووماهى)

كوترين . .
 له رزووكين دناقا ميرگى دا
 ره قوكا به زوكا . .

چاڏ رووھنا د تارييَ دا
بوونہ وھريَ ئاڦکيش و گيانہ وھريَ بھ نده کري
ئاسانترين به لاتينک!
ژ تيهنا دا د قرقچينه ئه و ژي.
ليَ ئه م . .
نا بوھڙين مينا في ئه وريَ بيَ سهر بوھڙي
- ئاھ، ب بهخته هه رتشتيَ
ئە فرۆ خوناڦگرتي
بهخته ئه م بيھنځين خو بيين دووماھييَ
د ناڦا في . .
شينکاتي ييَ شھگرتي . . و . .
ئە ڏ دارستانه ب سهر ئە لندا وي دا هاتي
هلکيشين.

هه لبه ستفانی فرهنسی

چارل بودلییر^(*)

هه لبه ستفانی فرهنسی چارل پییر بودلییر (Charles Pierre Baudelaire) ل ساللا ۱۸۲۱ ع ل پاریس هاتیه دونیایی، ب ئیک ژ هیمایین نووخازیی د سه دساللیا نوزدی دا دهیته نیاسین، بهری خه لکیّ خو دژیا و هه لبه ستا وی پشتی مرنا وی گرنگی پیهاتیه دان، به ره مین گرنگین هه لبه ستی مینا کولیکین زیانبه خش، تابلویین پاریسی، بیزاریین پاریس ل دووقّ خو هیلایینه، هر ل پاریس و پشتی ژیا نه کا کورتا چل و شهش سالی ل ساللا ۱۸۶۷ ع وه غه رکریه .

(مرنا نه فینداران)

مه دی نالیکیّ

بیهن خوش ب ئافا گولان . .

و نه رم هه بن

ته خنن کور ب کووراتیا

گوران هه بن

کولیکین هافی . .

---

^(*) وه رگیان ژ فرهنسی، حه ننا ته یار و جورجیت ته یار

دى ل سەر رفاڭكان ژ بەر مه فه بن
 د بن ئاسمانه كى،
 نه ژ وى خوشترو نه ژى جوانتر
 و . . دلىن مه . .
 دى بنه دوو گلوپين مه زن
 ب هه فركى،
 دى هه مو ئه فينا وان يا ژ به رمايى كيشن
 دى روناها گيانين مه
 يين جيمك . .
 روناهاى يا دوو چاركى به رواقاژى بكه ن
 ل ئيقاره كا
 ره ننگ شه كرى، هيمما شين
 دى تيشكين . . ئه فينا ئيكانه يا
 ده رهاقيرا دريژ
 ب گهرمى يا خاترخواستنى پيگگهورين
 وى ده مى . .
 فريشته كى دلسوزى دلخوشدى بهيت . . و
 ده رگه هان فه كه ت
 دا چاره كا دى زىنى ب ده ته خوڊيكين كز
 ب گورى يا كز ب به خشيت

هه لبه ستقانی چیلی پابلو نیرودا^(*)

هه لبه ستقانی فرهنسی پابلو نیرودا (Pablo Neruda) ناقی وی یی دروست نه فتالی رایس باسکالتو (Neftali Reyes Bascalto) یه ل ساللا ۱۹۰۴ ۆ ل باژیری ئاریشیا ل چیلی هاتیه دونیایی، کونسوولی وه لاتی خو بوو ل ئه ندونیسیا، ل ساللا ۱۹۱۸ ۆ ئیکه م هه لبه ستا وی "چاقین ته" به لاقبوو، و ل ساللا ۱۹۲۳ ۆ ئیکه م دیوانا خو "تاف رهك" چاپکر، پاشان دبیته ئه ندامی په رله مانی چیلی و ل ساللا ۱۹۴۹ ۆ ژ بهر لایه نگیریا خه لکی نه چار دبیت ژ چیلی ب ره قیت، ل ساللا ۱۹۷۱ ۆ خه لاتی نوبل وه رگرت، پشتی ژیا نه کا ته حل و پری به ره م ل ساللا ۱۹۷۳ ۆ ل سانتیاگو وه غه رکر.

-۱-

(نه رد د هه مپیزا ته دا)

ئه یی گولا بچووک

ئه یی گولیکئی

هنده ک جازان تو گه له ک

---

^(*) وه رگرتان، ماهر به توتوی

نازك،

رووس دیار دبی

مینا تبلا من

خویا دکهیی، کو . .

دهسته کی منی ب تنی تیرا

ته دکهت،

و دی ته همبیز بکهت

ته بلندکهته،

دهقی من.

لی ژ نشکه کی فه

پین من ب پیّت ته دکهفن

و دهقی من

لیقین ته دگریت

وی ده می دی مه زن بی، و . .

ملین ته دریژ دبن

سینگی ته دکه فیته هنداقا سینگی من

هنده ئیدی . .

دهستین من ب که مه را ته یا

خوول و زرافرا ناگه هن

د کووراتیا ئه فینی دا ته هه فساری

دهروونی خویی بهردایی

دی هزرکهیی

ئاڧا ب پيلا ب نشيف دا هاتيه
ئەز نە شيم
چاقين تەيين ژ ئاسويين ئاسمانى
جوانتر پيفەر بگەم
و نە شيم ل سەر كيله كا تە شوور بيم
دا ماچەكى بدەمە ئەردى.

-۲-

(ھەشتى سيبتي مېرئ)

ئە فرۆ،
ئە فرۆكە
جامە كا پېرپو،
ئە فرۆ،
ئە فرۆكە
پيئە كا دژوار بوو
ئە فرۆ،
ئە فرۆكە
ئەرد ھەموو بوو
ئە فرۆ
د راموسانەكى دا
دەريا پيئە ھاڧيژ ئەم بلندكرين
ژ بەرزى يا وئ

ل بهر روڻاھيا برووسيئ ٽھم

لھ رزين

و پيڪڦه به ره ڦڙير ڪه ڦٽين

پيڪڦه نووسياين

بي ٽيڪڦه بوون، بي جو دا بوون

ٽھ ڦرو

لھ شين مه بلند بوون و . .

به رفره ه بوون

و ڦه ڙهن بوون هه تا گه هشتينه

سنووري ڊونيايي

د خاله ڪي دا

ڙ شه ما و چريسڪا برووسيئ

تيڪ زفرين . . و

تيڪ بوهرين.

دهرگه هه ڪي نوو د ناقبه را من و ته دا

ڦه بوو،

ڪه سه ڪي هاڦي، نه نياس

ل ويڙي ل هيڦيا

مه بوو.

-۳-

(با د گزیرتیدا)

با هه سپه

گوھی خو بدی

چه و ب ب چارله بکان

د ده ریایی دا

ل بهر ئاسمانان، چارگافی دکه ت

دقیت من هلگریت

گوھی خو بدی چه و

بی جیهانی د ده ته سهر پین خو

دا من . .

دوور، دوور دگه ل خو ببه ت

ئه ئه شه فه

تو من دناؤه دستین

خودا فه شییره

دهمی باران ل سهر ده ریایی

ول سهر ئه ردی دشکیت

کیله کا وی

یا بی هژمار، دی گو ه بده

گوھی خو بدی

چه و با، بی گازی من دکه ت

دا من دگهل
چارله پکین خو دوور ببهت
بهیله با، دگهل . .
باهوژا قرش و قه والی
پالا بدهت
بهیله دناڤ سیبه را تاری یی دا
گازی من بکته و . .
ل من بگهریت
ب تنی ئەڤ شهڤه تو من، یی . .
دناڤا پاناتیا چاقین ته دا غه واره بویی
بهیله
ئەزل . .
کیله کا ته ئەڤیندارا من
ئارام بنقم.

هه لبه ستقانی مه زنی هندستانی

تاغوور

هه لبه ستقان و فه یله سوفی مه زنی هندستانی رابیندارات تاغوور (Rabindranath Tagore) ل ساللا ۱۸۵۷ ع ل پارچا بهنگالی یا باڙیری که لکه تا ل هندستانی هاتیه دونیایی، ژ بلی کو هه لبه ستقان و فه یله سوف بوو دهسته کی بالا د نفیسینا ده قین شانوی دا هه بوو و وهرزشا جو دوی و هک زانست خواندیه، زمانین سنسکریتی و ئینگلیزی دزانین و ل ساللا ۱۹۱۳ ع خه لاتی نوبل وهرگریه، ل ساللا ۱۹۱۸ ع قوتابخانه کا فه لسه فی ب ناڤی بهاراتی ل هه ریما شانتی نیکتان ل روژناڤا بهنگال دانا، به ره مهین ناقدار یین هه لبه ست و شیرت و هزین فه لسه فی و رومان و شانوگه ریان ل دووڤ خو هیلاینه، پشتی هه شتی و ئیک سالیین پری به ره مه ل ساللا ۱۹۴۱ ع و هغه رکر.

-۱-

(سرود)

به س . .

سرودان ب سترینه

دوعایین که فنار بجه بهیله

توچ د پهریسی دڤی گوشه یا . .

گرتی و ب تنیّ دا؟
دهرگه هین په رستگه ها ته
هه موو . .

د دانئځستینه
چاقین خو فه که و به ریخو بدی
خودایی ته
ل قیره نینه، وپه نیّ ل وپراهه
ل وی جهی،
جوتیار ئه ردیّ جه هجوور دکیلیت
ل وی جهی کریکار
ب هه موو . .

شیان د شکاندنا به ران دا کار دکت
ئو . .

خودایی ته ییّ ل ویری
ل بهر تاڤا گهرم
ییّ دگه ل وان ل بهر
بارانی.

-۲-

(وهلات)

من هزر دکر
هنده . . گهشتا من ب دووماهی هات
هیژا من . .
گهشته دووماهیا ماندیوونی
من هزر دکر . . ری
ل بهر من هاتنه گرتن
خوارنا من . .
نه ما و ده مژمیرا
خوڤه کیشانی به ره ڤ تاری
و شه ڤی نزیك بوو
لی . . من ناشکراکر
کو چه زا ته دووماهیہ کا هوسا بو من
نابینیت
دهمی په یڤین که ڤن د مرن
ئاوازیڤ نوو . .
ژ دلی د زین، دهمی ری یین که ڤن
به رزه دبن
د ئاسویڤ دا وهلاته کی نوو یی هیژا
دیار دبیت.

-۳-

(چرا)

چرايى من بۆ قەمرىيا؟
من ب كاپۆتى خو داپۆشى بوو
دا با لى نە دەت
ژ بەر ويى چرا قەمرىيا.
گول بۆ چرمىسى؟
ب هيژ ب دلى خو قە گفاشت،
ژ بەر هندى چرمىسى
رووبار بۆ هشك بوو؟
من بەر يەستەك ل همبەر دانا
دا ب تنى بۆ من بيت
ژ بەر هندى زووها بوو، هشك بوو
تىلا ئاوازي بۆ پچيا؟
من بزاق كر
ئاوازه كا ژ هيژا ويى گرانتر ب ژەنم
ژ بەر هندى پچيا.

ههلبه ستفانی سپانی گۆستافو ئۆدولفو

ههلبه ستفانی سپانی گۆستافو ئۆدولفو (Gustavo Adolfo Bécquer) ل ساللا ۱۸۳۶ ئى ل باژىرى ئه شىبىلىا هاتيه دونيايى، ب تنى سيه و چار سالان ژيايه و ئىك ديوانا ههلبه ستان ب نافي ههلبه ست ل دووڤ خو هيلايه و پشتى مرنا وى يا زوو هاتيه چاپكرن، ديوانا وى بويه ئىنجيلا ههلبه ستفان و هه ژىكه رين ههلبه ستى و هه موو ههلبه ستفانين سپان ل سه ر ريبازا وى چۆينه، و ل هه موو جيهانى نافداربويه پشتى شاكاريين وى هاتينه وه رگيران، ل ساللا ۱۸۷۰ ئى وه غه ركريه .

(ههلبه ستين كورت)

(۱)

ئەفرۆ . . ئەرد و ئاسمان يى . .

بۆ من دىشكفن

ئەفرۆ . . تاڤ يا دچيته د كورراتيا

گيانى من دا

ئەفرۆ من ديت

من دیت و خو نیشا من دا
ئەفرۆ من باوەری ب خودی ئینا.

(۲)

ئەڤ گولا هە . . ئەوا
تو د دانیه جەم دلێ خو
چەوان دژیت؟
چ جاران من هزر کریه
گول . .

ل نزیکی ڤۆلکانی دی وەراری کەت؟

(۳)

هەلبەست چیه؟
تۆ پرسیار دکهیی و . .
تو د چاڤین من دا دچینی
بینیکا چاڤین ته یین شین
تۆ پرسیار دکهیی؟
تۆ هەلبەستی!

(۴)

ئاخینک بایه
و بەرهڤ بایی دچیت
روندک ئاڤه، بەرهڤ دەریایی دچیت
خانمی تۆ بیژه من

دەمى ئەم ئەفنىيى ژ بىر دكەين
دى كىفە چىن؟

(۵)

د چاڧىن وى دا

من روندكەك دىت . .

و لىيۆرين ل سەر لىڧىن من بوو

مەزنى ھاتە ئاخفتنى و روندك داعوورا

و . . رستە دناڧ لىڧىن من دا مر

ئەز بى ل رى دچم

و ئەو . .

ل ئىكا دى

لى دەمى ئەم ھزر د ئەفنىنا خو دا دكەين

ئەز دىيژم:

وى دەمى بو ئەز بى دەنگ مام؟

ئەو دىيژىت:

بو ئەز نە گرىم؟

هه لبه ستفانا ئه مریکی

مایا ئه نجلوو (*)

هه لبه ستفانا ئه مریکی یا ره گه ز ئه فریقی مایا ئه نجلوو (Maya Angelou) ل ساللا ۱۹۲۸ ی ل ویلایه تا ئارکانساس یا سرووشت گوندی هاتییه دونیایی، ژبلی هه لبه ستی میژو و شانۆ و به ره مه مین دراما تیله فزیونی نقیسینه و گرنگیه کا تاییه ت دایه رۆشه نبیری یا مافین مرۆفی، وه ک ئه کادیمی وانه ل گشت زانکویین ئه مریکی گوئینه و پرتووکین وی ژ وان بوون یین ژ هه مووان پتر دهاتنه فروتن، هیشتا یا ساخه و ل ئه مریکا دژیت.

(هه لبه ستین کورت)

دفن بلندی

دهستی خوب ده ژ من

بیافی بو من

قه که

دا ئه ز ریبه ری یا ته بکه م و . .

ل پاش ته بهیم

(*) وه رگیران، ئه حمه د عه دوی

پشتی فی کہربا ته

ژ هه لبهستی هلگرتی .

بو یین دی

نهینیا په یقین کارتیکه ر بهیله

و ئەقینداری دورانی به

ژ بهر من . .

ئەقینداریه و . .

دهستی خوب ده ژمن .

سۇپاس بۇ...

مىدياكارا دووره وەلات ساكنە احمد بۇ ھاريكاريا
وئى د ديتن و دەستنىشانكرنا ژمارەكا قان
ھەلبەستىن ھەرگىرابى دا.

نقیسه رد چەند دێرهکان دا

- ئیسماعیل تاھر جانگیر
- دھۆک ۱۹۶۹
- خواندنا سەرەتایی و ناھنجی و ئامادەیی ل دھۆکی ب دووماھی ئینایە.
- بکالوریوس زمانی عەرەبی ل زانکۆیی کوفە و بەغدا ۱۹۸۹-۱۹۹۳ ئینایە
- ئەندامی سەندیکا رۆژنامەنەنقیسین کوردستانی - لقی دھۆک ۱۹۹۸.
- ئەندامی ئیکەتیا نقیسەرین کورد - دھۆک ۱۹۹۸ .
- ئەندامی کۆما نەتۆند و تیژی یا عێراقی ۲۰۰۶ .
- ئەندامی لیژنا بلندا نە هیلانا تۆند و تیژی - دھۆک.
- ئەندامی لیژنا بلندا ئاماری ل عێراقی - دھۆک.
- ژ مارەکا زۆرا گوتار و ستوون و نقیسینان ب کوردی و عەرەبی د میدیا کوردی و عەرەبی بە لافکرینە.

پەرتۆکیڤن چا پکری

- ۱- دیتنن رۆشنیری ۲۰۱۱
- ۲- ھەلبەستین وەرگێرای ۲۰۱۱
- ۳- میدیا ب دیتنەکا رەخنەیی پ ۲۰۱۱

٤- تیگههین رهوشتی یین ل کار دئاماده کرنا راپورتین میدیایى دا ٢٠١٢

٥- میدیا ب دیتنه کا رهخه یى پ ٢٠١١

٦- شاكارین هه لبه ستا جیهانی ٢٠١٣

په رتوکین به رده ستا بو چاپی

- دیتن و شروقه کاری . . یاسا کارى رونا مه نفیسی ل کوردستانى

- لیبرالیزم . . نارمانج وتیگه ه . . خواندنه کا نارام

وهشانين وهزاره تا رهوشه نيبى و لاوان
 ريفه به ريا گشتى يا راگه هاندن و چاپ و به لافكرنى
 ريفه به ريا چاپ و به لافكرنى - دهوك

نڤيسهر	نافى په رتوكى	ژ
--------	---------------	---

۲۰۱۱

- ۱- بابلوژيا گهردى و خانهى
- ۲- مايكرو بابلوژى
- ۳- رومان خودىكا ژياننپه - ج ۱
- ۴- شورشين جه ماوه رى ئه رب
- ۵- رولى دهقى دنافاكرنا درامايا كورديدا
- ۶- تطور الاعلام الكردى
- ۷- الرواية التاريخية
- ۸- تافگه ليگه ريان ل روناھييا پرا جينوتى
- ۹- هن ئالين جفاكى كوردى دكولتورى گه لىرى دا
- ۱۰- هينرى ماتيس
- ۱۱- شونوارين دهقرا دهوكى
- ۱۲- ستراين مەھرى عەقدى ژ كانيا چرافى
- ۱۳- فن و عمارة الكورد
- ۱۴- فه رهنگا زمانى په رتيا / كوردى - په رتى
- ۱۵- بزافا شانويى (ل ئاكرى، ئاميدى، زاخو)

۲۰۱۲

- ۱۶- **Gotinên li ber mirinê**
- ۱۷- سالىن په نابه رى ژ ژيانا ئيحسان نورى پاشا
- ۱۸- ئالايى كوردستانى - فهكولينه ك ديروكى
- ۱۹- جارهك ژ جارا (كورتە چيروكين فلكلورى)
- ۲۰- زمانفانيا تينكستى
- ۲۱- جوداكرنا كارى ليكداي ژ كارى خودان ته واوكه و بهرگار
- ۲۲- داداييزم دهوزانا نويخوازا كورديدا
- ۲۳- نيچيرا كۆلان (شاتويا ب ههفت ويينه يان)
- ۲۴- ژ بو ته (ههله بهست)
- ۲۵- اللغة الكردية في منطقة بهدينان
- ۲۶- تيگه ههكى ياسايى بو ژ ژانامه فانى
- ۲۷- دهوك في اواسط القرن الماضى
- ۲۸- به هائى (شيوخ تاها عبدالرحمن مايى)
- ۲۹- بنه مايين درامايى د حيكايه تين مه لا مه حمودى بازويدا
- ۳۰- ميژوييا ئيگه نيا قوتابيين كوردستانى
- ۳۱- دى چه وا ژ بو زا يوكان نقيسى
- ۳۲- جه گهر، چه ند شيره تين دهرونى

- ديا جوان
- موسه دهق توفى
- يوسف صبرى
- ديا جوان
- شورشقان عادل احمد
- دلبرين عبدالله على
- ارشد حيتو
- و. شاليكزي بيگهس
- ديا جوان
- ت. كريم فندي
- ههكار عبد الكريم فندي
- جميل محمد مصطفى
- د. عبدالرحمن مزورى
- ئارام يوسف ابراهيم
- فرست طيب عبدالله
- و. هزرقان
- حاجى رهمه زان بيگسى

- ٣٣- بابه تين سينه مابى و فوتوگرافى
- ٣٤- خيزانا به خخته وهر
- ٣٥- تيان ل ناڤ كوردان دا (ميژوويا ئيزديان)
- ٣٦- سه رهاتيين فه شارتي و ئاشوويي
- ٣٧- جونكرنا گيره كين زمانى كوردى
- ٣٨- يه يوه ندى و گه هاندى دراگه هاندى دا
- ٣٩- سنه كهولمى ته چ ديتيه بيژه؟
- ٤٠- ئاميدى (العماديه) دراسة في التاريخ السياسى
- ٤١- القصة الكردية القصيرة (قراءة مقارنة)
- ٤٢- زه نكيى هيژا
- ٤٣- زانسنى جوانكارى دهوزانا كورديدا
- ٤٤- سمكويى شكاك
- ٤٥- هيومانيزم د دهوزانا نو يا كوردى دا
- ٤٦- علماء قدموا الى الموصل من الكرد ومن كوردستان
- ٤٧- ميژوويا كوردستانى يا كه فن
- ٤٨- گه نجينه
- ٤٩- فرهه نكا ترمين ويژه يي
- ٥٠- نهينيين ديارده و رهفتارين جفاكى
- ٥١- ريزمانا زمانى كوردى
- ٥٢- نه مانا هنده كه پهيڤين زمانى كوردى
- ٥٣- دور المهارات الريادية للمديرين
- ٥٤- ريبه رى روظنامه قانييا سه ريخوه
- ٥٥- المعوقات الاجتماعية والسياسية للتسامح في المجتمع الكردي
- ٥٦- سه رهلدان و وه رارا جورين نوو بين نه ده بى
- ٥٧- علماء الكورد وكوردستان
- رمزى ئاكريى
- صبرية صالح حسن
- و. داود خديده
- و. كافين نه جيب
- صديق حجي ولى
- حستين سهديق
- باقى نازى
- رجب جميل حبيب
- عبد الكريم يحيى
- و. ماجد محمد ويسى
- مسعود ياسين چهلكى
- فاخره سه سن گولى
- ريزان شقان ئيسف
- جاسم عبد شلال
- محمد صالح طيب - ريبه ر جعفر
- مسعود خالد گولى
- باقى نازى
- عبدالرحيم عبدالرحمن
- باقى نازى
- محمد ابراهيم ئاميدى
- دلشاد طه ميو على
- برهان يحيى حمو حاجى
- د. محمد سعيد حسين
- درباس مصطفى سليمان
- صالح شيخو الهسنيانى

٢٠١٣

- ٥٨- ديروكا دنغه گريى
- ٥٩- نووچه ژ كاغه زين بو نه نته رنيتى
- ٦٠- التدخل الانسانى من قبل الامم المتحدة
- ٦١- اخلاقيات الاعلام الجديد
- ٦٢- فصول من تاريخ يهود كوردستان
- ٦٣- مدرسة قبهان
- ٦٤- ريبه رى نفيسينا فه كوليين زانكويى
- ٦٥- شاكارين هه لهبه ستا جيهانى
- يورگن ئوسته ر هامل - نيلس . پيى
- پيته رسون - و. نه بدولحه ميد بامه رنى
- ئازاد نسرى
- خدر شنگالى
- د. رحيم مزيد على
- د. فرست مرعى اسماعيل
- د. محمد سعيد احمد
- أمين عبدالقادر
- اسماعيل تاهر جانگير

وهشانين پروژين هه قېشك و هاريكاري بين
 ريفه به ریا گشتی یا راگه هاندن و چاپ و به لاکرنی
 ريفه به ریا چاپ و به لاکرنی - دهوك

ژ	لايهن	نځيسه	ناڤی پەرتوکی
		٢٠١٢	
١ -	کوربه ندا سه رده م یا قوتابییان	به لافوکا سالانه	زمانی دایکی
٢ -	ئیکه تیا نځيسه رين کورد/دهوك	ئهمین عه بدولقادر	تیۆر و ته کنیکین شروقه کرنا رۆمانی رائحة الورد (قصص قصيرة)
٣ -	ئیکه تیا نځيسه رين کورد/دهوك	یونس احمد	الكتابة بالحبر الأبيض ئو ستیرا ته فیای (هه لبه ست)
٤ -	ئیکه تیا نځيسه رين کورد/دهوك	حسب الله يحيى	هه قوه غه ری پای Hest diaxivin (هه لبه ست)
٥ -	ئیکه تیا نځيسه رين کورد/دهوك	ئدریس عه لی دیرگژنیکي	د عه شقا ته دا (هۆزان) دی رويباره کی که مه کلیل.....
٦ -	ئیکه تیا نځيسه رين کورد/دهوك	محهمه د عه لی یاسین	رۆژه کی هو گۆت داستانه کا هه لبه سارتی سیما ٢
٧ -	ئیکه تیا نځيسه رين کورد/دهوك	دهمهات دیرکی	
٨ -	ئیکه تیا نځيسه رين کورد/دهوك	سه لمان شیخ مه می	
٩ -	ئیکه تیا نځيسه رين کورد/دهوك	فه هیل محسن	
١٠ -	ئیکه تیا نځيسه رين کورد/دهوك	خالد حسین	
١١ -	کومه لا هه لبه ستفانین گه نج	کۆمه لا هه لبه ستفانین گه نج	
١٢ -	ریخراوا سیما	پروفیسور د. سابر عه بدوللا	

ههلبهستا بوونهوهههگه ب شاپهرین خو بهرز
و بلند دفریت، هزرین جوان دئینیت، راستییان
زیندی دهیلیت و شاشییان نیشان دکهت،
خودیکا راستین و فهگوهیزا سهردهمن خویه،
سالنامهکا رنده ب شیوازهکی جودا ژ سالنامان،
ب رهنگین نههینه دیتن روودانان بهرجاف دکهت،
خودانین وان ژی مهزنتزین دیروکفهگیرن،
سهرهاتیبیزن، خودان نافین زیندی و نهمرن، د
دیروکی دا نافدارن، هزرغانن، پهیقان ب زمان
دئینن و لافزان ژ کووراتیبا دلان دهردئینن.